

Norge i Unescos verdensarvkomité 2017 – 2021

- erfaringer, resultater og forslag til videre arbeid

En rapport fra
Riksantikvaren og Miljødirektoratet
14. januar 2022

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Oppdraget	2
Innledning.....	2
1: Rammer	3
Verdensarvkonvensjonen.....	3
Verdensarvkomiteen	3
Kandidering og organisering.....	4
2: Gjennomføring av oppdraget	5
Norges arbeid og rolle i komiteen.....	5
Komitémedlemskapet og annet internasjonalt miljø- og Unescoarbeid	6
Norsk innsats innen utvalgte tema.....	7
Truet verdensarv	7
Klima	8
Bærekraftig utvikling	9
Konsekvensutredninger for verdensarv	10
Menneskerettigheter	10
Geografisk og tematisk mer representativ verdensarvliste	11
Andre prosesser	11
Cost Sharing.....	11
Nominasjonsreform.....	12
Regelverksarbeid	12
Kommunikasjon.....	13
Hva oppnådde Norge?.....	13
3: Anbefalinger om videre innsats	14
Internasjonalt	14
Nasjonalt.....	15
Vedlegg 1	17
Vedlegg 2	19

Sammendrag

Norge var medlem av Unescos verdensarvkomité fra 2017 til 2021. Norge var representert ved fagekspertene og arbeidet for at komitévedtak var basert på faglige vurderinger innenfor rammen av verdensarvkonvensjonen og andre overordnede føringer i norsk Unesco-politikk. Medlemskapet var en unik mulighet for Norge å bidra konstruktivt i internasjonalt miljø samarbeid.

Verdensarvkonvensjonen er under press. I løpet av komitéperioden ble respekt for regelverk og faglig begrunnede vurderinger svekket. Nasjonale hensyn og politikk gikk ofte foran det globale ansvaret for ivaretagelse av verdensarvområder. Under disse betingelsene var det utfordrende å få gjennomslag for norske posisjoner og hovedprioriteringer. Norge var likevel en faglig aktiv bidragsyter med innflytelse på viktige policyområder og enkeltsaker. Dette gjaldt særlig styrking av Unescos arbeid med truet verdensarv, innsats for faglig funderte vedtak om forvaltningen av verdensarvområder, utforming av en reform som skal gi bedre kvalitet på nye nominasjoner, etablering av ordning for frivillige bidrag til verdensarvfondet, innsats som sekretariat for arbeidsgruppe for etiske retningslinjer for komiteen og arbeid for å sikre global mobilisering for bevaring av verdensarv som trues av klimaendringer.

Erfaringene fra komitéperioden bør vektlegges i framtidige prioriteringer for verdensarv arbeid. Økt kompetanse har styrket forutsetningene for å bidra til å oppfylle konvensjonens forpliktelser. I det internasjonale arbeidet bør Norge fokusere på arbeidet med policy- og regelverksutvikling som kan gi gode, varige rammer for gjennomføringen av konvensjonen og for å sikre den beste praksisen for bevaring av verdensarv.

I det nasjonale arbeidet, bør Norge prioritere forvaltning og vern av eksisterende norske verdensarvområder og nye nominasjoner må være svar på internasjonale gapanalyser for verdensarvlista. Nasjonal verdensarvoppfølging bør ta særlig hensyn til bærekraftsmål og mål for å stanse tap av naturmangfold og klimaendringer. Det bør vurderes hvordan konvensjonens regelverk i størst mulig grad kan innarbeides i nasjonal lovgivning. Innsats for kompetansebygging og samarbeid må videreføres med forankring i det interdepartementale verdensarvutvalget. Verdensarvområdene i Norge bør oppfordres til å holde seg orientert om internasjonale problemstillinger og prosjekter, og delta i internasjonalt samarbeid der det er formålstjenlig.

Oppdraget

Dette dokumentet rapporterer på det norske medlemskapet i Unescos verdensarvkomité i perioden 2017-2021, og er et svar på Klima- og miljødepartementets bestilling av 18. oktober 2021: «*Vi ber Riksantikvaren, i samarbeid med Miljødirektoratet, om å gjennomføre en evaluering av Norges medlemsperiode i verdensarvkomiteen (2017-2021). Formålet med evalueringen er en gjennomgang av Norges innsats og måloppnåelse sett opp mot de norske målene og prioriteringene for komitéarbeidet. Evalueringen bør også omfatte en vurdering av Norges rolle i verdensarvkomiteen opp mot annet internasjonalt samarbeid Norge er involvert i på miljø- og Unescofeltet. Evalueringen bør ha noen anbefalinger med forslag til oppfølgingspunkter mht hvilken type innsats som kan gi best resultat og er viktigst å prioritere nå som Norge ikke lenger er i komiteen (...) Mottaker av evalueringen er KLD. Evalueringen vil danne grunnlag for oppsummeringer med andre berørte departementer, KD og UD i særdeleshet (...) Evalueringen vil utgjøre et viktig grunnlag i departementets vurdering av Norges videre engasjement under verdensarvkonvensjonen*».

Innledning

Verdensarvkomiteen er en prestisjefyllt komité innenfor FN-systemet. Komiteen er å betrakte som et internasjonalt styre med globalt ansvar for iverksettelse av verdensarvkonvensjonen med tilhørende regelverk.

Verdensarvkonvensjonen er det fremste internasjonale verneinstrumentet for natur- og kulturarv i dag, og har som mål å ta vare på klodens unike natur- og kulturvarverdier for kommende generasjoner. Konvensjonen er ratifisert av 194 land.

Det er stor internasjonal interesse for problemstillinger som blir diskutert og behandlet i verdensarvkomiteen. Komiteen har stor makt og ansvar, og kan fatte vedtak av stor betydning både nasjonalt og internasjonalt.

Komiteen består av 21 land. Mellom 2500 – 3000 representanter fra statsparter og sivilsamfunnet deltar på komitémøtene. De årlige komitémøtene varer i ca. 12 dager og er en viktig arena for dialog med andre land, institusjoner og sivil samfunn.

Norge har vært medlem av verdensarvkomiteen i en periode preget av store utfordringer og bekymringsfulle tendenser. Respekten for konvensjonens regelverk, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling oppleves som svekket. Pandemien preget også siste halvdel av komitéperioden. Norges siste komitémøte ble gjennomført digitalt, og erfaringene er at frontene ble skarpere i diskusjonene når man ikke kan møtes fysisk. Pandemien har også hatt negative konsekvenser for forvaltningen av verdensarvområder.

Norges delegasjon har gjort seg mange nyttige erfaringer med tanke på Norges videre engasjement for verdensarven og i Unesco. I møtene har vi jobbet for Norges prioriteringer, som støttet opp om sentrale mål og prioriteringer for norsk utenriks- og miljøpolitikk.

1: Rammer

Verdensarvkonvensjonen

Verdensarvkonvensjonen (Unescos konvensjon om vern av verdens kultur- og naturarv) ble vedtatt av Unesco i 1972. Konvensjonen forplikter landene til å identifisere, bevare, formidle og videreføre verdens mest unike kultur- og naturarv til framtidige generasjoner. Verdensarvområdene skal oppfylle strenge kvalitetskrav og kriterier for å bli innskrevet på Unescos verdensarvliste, som nå består av 1154 områder i 167 land. Konvensjonen er en integrert del av Unescos overordnede mandat for å bidra til bærekraftig utvikling og å sikre fred og sikkerhet, og ses i nær sammenheng med Agenda 2030.

Selv om konvensjonen er det viktigste normative instrumentet for vern av kultur- og naturarv globalt, er verdensarven likevel ikke forskånet fra trusler og ødeleggelser. De viktigste truslene mot verdensarven er klimaendringer, arealbruksendringer, store infrastrukturprosjekter, svak forvaltningspraksis, krig og konflikt, miljøkriminalitet, mineral-, olje- og gassutvinning og hyppigere naturkatastrofer. Det er i dag 52 verdensarvområder på listen over verdensarvområder i fare. Å stoppe den menneskelige aktiviteten som ødelegger verdens kultur- og naturskatter er en stadig mer utfordrende oppgave for det internasjonale samfunnet, og budsjettene for bevaring av verdensarv har ikke vokst i takt med antall verdensarvområder. I tillegg er nominasjoner og forvaltning av verdensarvområdene i økende grad motivert av politiske hensyn og nasjonale interesser, fremfor konvensjonens grunnleggende idé om å gi spesiell beskyttelse til vår felles arv som er av betydning for hele menneskeheten, på tvers av landegrensene.

Verdensarvkomiteen

Verdensarvkomiteen har ansvar for den globale gjennomføringen av verdensarvkonvensjonen. Som medlem av komiteen behandlet Norge over 300 saker i tilknytning til de enkelte komitémøtene. Sakene som besluttet av komiteen er forberedt av verdensarvsenteret, som er sekretariatet for konvensjonen og de rådgivende fagorganene IUCN (*International Union for Conservation of Nature*), ICOMOS (*International Council on Monuments and Sites*) og ICCROM (*International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*). Sakene inkluderer økonomi, policyer og strategier, nominasjoner til verdensarvlisten og saker knyttet til verdensarvområder med forvaltningsutfordringer. Komiteen har myndighet til å pålegge landene klare krav gjennom vedtak. Hvis ikke landene følger opp kravene, kan det gjeldende verdensarvområdet bli oppført på listen over verdensarv i fare eller miste statusen som verdensarv. Komiteens vedtak er konsensusbaserte, og avstemning brukes kun i tilfeller komiteen ser det som nødvendig.

Komiteen har til enhver tid 21 medlemmer som velges blant de 194 landene som har undertegnet konvensjonen. Norge satt i sin fireårsperiode sammen med Australia, Bahrain, Bosnia-Hercegovina, Brasil, Guatemala, Kina, Kirgisistan, Saint Kitts and Nevis, Spania, Uganda og Ungarn. I perioden 2017-2019 besto resten av komiteen av Angola, Aserbajdsjan, Burkina Faso, Cuba, Indonesia, Kuwait, Tanzania, Tunisia og Zimbabwe. I perioden 2019-2021 utgjorde Egypt, Etiopia, Mali, Nigeria, Oman, Russland, Saudi Arabia, Sør-Afrika og Thailand resten av komiteen.

Komiteen møtes i hovedsak til én sesjon i året. I komitéperioden gjennomførte Norge følgende komitémøter:

- 42COM: Manama, Bahrain (24. juni-4. juli 2018)
- 43COM: Baku, Aserbajdsjan (30. juni-10. juli 2019)
- To ekstraordinære komitémøter (2. november 2020 og 29. mars 2021)
- Utvidet 44COM: Fuzhou, Kina/digitalt (16.-31. juli 2021)

Norge deltok også i relevante informasjonsmøter og i komiteens egenoppnevnte arbeidsgruppemøter mellom komitémøtene (Ad hoc working groups). Disse gruppene jobbet med overordnede problemstillinger og enkeltsaker. Norge deltok som komitémedlem på to generalforsamlinger (22GA i 2019 og 23GA i 2021). Se mer informasjon i vedlegg 1.

Kandidering og organisering

Norden har tradisjon for å samarbeide om oppfølging av konvensjonen. Etter arbeidet med å lage en felles nordisk tentativ liste på 1990-tallet, ble det etablert et fast samarbeid mellom nasjonale myndigheter og mellom verdensarvområder i Norden. Som del av dette ble det etablert en ordning der landene vekslet på å kandidere til komiteen. Norge satt sist i komiteen i perioden 2003-2007. Siden den gang har Sverige og Finland hatt hver sin periode. Ingen av de nordiske landene presenterte sitt kandidatur for komitéperioden 2021-24.

Medlemskap i verdensarvkomiteen anses som en prestisjefyllt og viktig posisjon i Unesco-systemet, både for den faglige oppfølgingen av verdensarvkonvensjonen, men også med mulighet for innflytelse på den internasjonale arenaen for øvrig. Med bakgrunn i den nordiske rotasjonsordningen og et ønske om å bidra til en faglig oppfølging av konvensjonen, valgte Norge å fremme sitt kandidatur for valget i 2017. Kandidaturet var solid faglig begrunnet, basert på tydelige prioriteringer for medlemsperioden og med fagpersoner som representerte ekspertise innenfor både kultur- og naturarv. Norges hovedprioriteringer var følgende:¹

- Sikre verdensarvens fremragende universelle verdier
- Få en mer helhetlig forvaltning av kultur- og naturarven i tråd med konvensjonens prinsipper
- Styrke institusjoner, eksperter og lokalsamfunn, slik at de kan ivareta verdensarven
- Gjøre verdensarvlisten mer representativ, ved å få fram land, regioner og type kultur- og naturarv som i dag er lite representert på listen
- Gjøre landene bedre i stand til å reagere og handle når verdensarv trues som følge av krig, konflikt og naturkatastrofer.

Norge ble valgt inn i komiteen under generalforsamlingen til konvensjonen i 2017 (21GA). Det var stor interesse for plassene, og det krevdes støtte fra andre statsparter. Norge ble valgt inn med et høyt stemmetall.

Klima- og miljødepartementet utformet mandat for arbeidet, der Riksantikvaren fikk i oppdrag å lede og koordinere komitéarbeidet i samarbeid med Miljødirektoratet. Arbeidet ble først ledet av riksantikvar Jørn Holme fra 2017 til 2018, og deretter av riksantikvar Hanna Kosonen Geiran fra 2018

¹ [Norway - Candidate to The World Heritage Committee 2017 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

til 2021. Fagdirektør Berit Lein fra Miljødirektoratet var nestleder, avløst av Gaute Sønstebø, også fra Miljødirektoratet, i perioden oktober 2019 til april 2020. Teamet som arbeidet med medlemskapet besto videre av andre representanter fra Riksantikvaren (fem) og Miljødirektoratet (to), samt fra Klima- og miljødepartementet (tre) og Norges faste delegasjon til Unesco (to).

I tillegg til å lede og koordinere arbeidet, hadde direktoratene ansvar for fagsakene, spesielt tilstandsrapporter tilknyttet eksisterende verdensarvområder og nye nominasjoner til verdensarvlisten. Direktoratene deltok i arbeidet med policyer, strategier og styresett. Klima- og miljødepartementet hadde særlig ansvar for saker knyttet til økonomi og dialog med berørte departementer. Departementet fastsatte posisjoner til komitémøtene etter forslag fra direktoratene, så vel som oppnevnte delegasjon til komitémøtene. Norges faste delegasjon til Unesco hadde kommunikasjon med delegasjonene i Paris og med verdensarvsenteret. Det ble arrangert ukentlige møter for informasjonsutveksling, og for å forberede komitémøtene og innspill til andre prosesser. Etter komitémøtene utformet direktoratene rapporter som ble oversendt Klima- og miljødepartementet.

Rutinen for nordisk samarbeid ble videreført også i den norske medlemsperioden. De nordiske landene fungerte som sparringspartnere i forberedelse av saker og som målbærere av nordiske synspunkter i møter der alle statsparter til konvensjonen hadde talerett.

Direktoratene utarbeidet kommunikasjonsplaner for komitéarbeidet i samarbeid med institusjonenes kommunikasjonsavdelinger. Delegasjonen hadde også årlige informasjonsmøter med den norske Unesco-kommisjonen. Riksantikvaren hadde kontakt med Kulturrådet for å utnytte koblingene med de andre kulturkonvensjonene og satsingene under Unesco. Direktoratene informerte om komitéarbeidet i ulike fora som verdensarvkordinatorsamlinger og verdensarvforum.

2: Gjennomføring av oppdraget

Denne delen beskriver Norges innsats i komiteen sett i lys av hovedprioriteringene for komitémedlemskapet og forutsetninger for måloppnåelse.

Norges arbeid og rolle i komiteen

Norge arbeidet for at komitévedtak var basert på faglige vurderinger innenfor rammen av verdensarvkonvensjonen og andre overordnede føringer i norsk Unesco-politikk. En slik faglig konsistent linje var et premiss for den norske medlemsperioden og forutsatte et godt samarbeid med Utenriksdepartementet. Det ble til hvert komitémøte utarbeidet norske posisjoner som ga tydelige føringer for arbeidet. Etatene i den norske delegasjonen samarbeidet tett og tverrfaglig. Dette var viktig for å svare ut hovedprioriteringene for komitémedlemskapet.

Grundig gjennomgang av saksdokumenter, inkludert sakshistorikk og tidligere vedtak og god dialog med samarbeidspartnere, som rådgivende fagorganer, verdensarvsenteret, komité- eller observatørland, NGOer og sivilsamfunn, var avgjørende for å kunne være en aktiv faglig bidragsyter. Arbeidsgrupper var også viktige arenaer for nettverk og samhandling både under og mellom komitémøtene, og ga reelle muligheter til å påvirke policyområder så vel som vedtak. Forberedende møter og samlinger gjorde at det norske teamet var godt orientert om problemstillingene og samarbeidet om sakene. Særlig viktig var det å takke ja til møter med sivile samfunnsaktører og statsparter for å belyse sakene så godt som mulig.

I komiteen representerte Norge et mindretall som sto for en konsistent faglig linje i komiteen. Mange delegasjoner fremsto som bundet av instruks som ivaretok nasjonale interesser i stedet for å bevare verdensarven. Norge erfarte at mange delegasjoner manglet fagekspertise med tilstrekkelig kunnskap om konvensjonen. De fleste land i komiteen valgte å la en diplomat eller delegasjonsleder føre alle saker i plenum. Norge valgte å la fagekspertene føre sakene. Tilbakemeldingene fra observatørland og NGOer var at Norge framsto godt forberedt og med høy faglig troverdighet.

I saker der avstanden mellom de norske posisjonene og konsensus i komiteen ble for stor, forsøkte Norges delegasjon å bidra til bedre løsninger gjennom faglige innspill og deltakelse i arbeidsgrupper. Dette innebar ofte forhandling der Norge som kompromiss bidro med vedtakstekst som modererte forslag som delegasjonen anså som skadelig for konvensjonen og verdensarvområdene.

Med det primære ønske om å oppnå konsensus, understreket posisjonsdokumentet at Norge ikke skulle initiere stemmegiving, men at hemmelig avstemning kunne godtas i spesielle tilfeller. I løpet av hele komitéperioden ble avstemming benyttet tre ganger, hvorav én initiert av Norge (44COM). Under det siste komitémøtet (44COM), valgte Norge også å be verdensarvsenteret om å protokollføre at vi ikke kunne stille oss bak et vedtak.

Komitémedlemskapet og annet internasjonalt miljø- og Unescoarbeid

Komitémedlemskapet støttet opp om sentrale mål og prioriteringer for norsk utenriks- og miljøpolitikk innenfor temaer som biomangfold og klima, fred og sikkerhet, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. Samarbeid med andre etater innenfor internasjonalt miljøarbeid var derfor svært viktig. I forberedelse av saker innhentet delegasjonen faglig råd fra relevante avdelinger og seksjoner i KLD og UD ved behov, inkludert ambassader og miljøråder. Norges faste delegasjon til Unesco var sentral i samarbeidet med statspartsrepresentanter i Paris.

Det var også viktig å ta hensyn til andre prosesser av betydning for norsk internasjonalt arbeid. Norges kandidatur til FNs sikkerhetsråd (2021-22) var særlig aktuelt. Ambisjonen for kandidaturet om å være en troverdig og konsistent støttespiller for FN og multilaterale løsninger i en regelbasert verdensorden sammenfalt i stor grad med målsetningene for komitémedlemskapet.

Videre var det viktig å sikre synergier med relevante satsinger som overlapper tematisk og geografisk med verdensarvområder. Her er det norske klima- og skoginitiativet (KOS) særlig viktig og delegasjonen fikk svært nyttige innspill fra fagekspertise på klima og skog i behandling av natursakene der dette var relevant. Samtidig utarbeidet KLD en *Håndbok for landansvarlige i KOS om biomangfold i partnerskap* hvor synergieffekter mellom prioriteringer i KOS-arbeidet og verdensarvarbeid, inkludert samarbeid med Miljødirektoratet, omtales. Verdensarvsporet ses her på som et diplomatisk virkemiddel i den bilaterale relasjonen med skogland i tillegg til at det kan styrke det faglige innholdet i klima- og skogpartnerskapet.

De ekstrabudsjettære bistandsmidlene som ble gitt i tilknytning til komitéarbeidet er et viktig bidrag til gjennomføring av norsk miljø- og utviklingspolitikk. Siden 2019 har den norske regjeringen gitt 75 millioner kroner til forvaltning av verdensarvområder i den afrikanske regionen, med særlig fokus på truet naturarv. I tillegg til å beskytte naturen og fremme bærekraftig naturressursforvaltning, har prosjektene en positiv effekt på andre bærekraftdimensjoner som fattigdomsbekjempelse, styrking

av sivilt samfunn og konflikthforebygging. Prosjektene koordineres av verdensarvsenteret og gjennomføres i nært samarbeid med sivilsamfunnsaktører i de respektive landene. Midler går også til *Rapid Response Facility*, en mekanisme som sikrer rask overføring av midler til truet naturarv, som har vært særlig viktig gitt omfanget av klimarelaterte katastrofer og konsekvensene av COVID-19. I tillegg gikk direktoratenes ubrukte reisemidler i forbindelse med avlyste komitémøter grunnet pandemien til dette formålet. Unesco rapporterer at bistandsmidlene gir gode resultater både gjennom vedtakstekster og verdensarvsenteret sine nettsider.²

I andre prosesser, som i utviklingen av post 2020-agendaen og det nye globale rammeverket for naturen under konvensjonen om biologisk mangfold, har det vært viktig å vise til hvordan verdenarvkonvensjonen, som eneste internasjonale tverrfaglige konvensjon på kultur og natur, kan bidra til å nå målsetninger for bevaring av biologisk mangfold. Miljødirektoratet deltok også i en internasjonal ekspertgruppe i Vilm, Tyskland, som utarbeidet innspill til hvordan verdensarvkonvensjonen bør bidra og reflekteres i det nye globale rammeverket.

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland arbeider for å unngå norske investeringer i selskaper som har virksomhet som kan skade naturområder klassifisert som verdensarvområder. Utredningene som pensjonsfondet har utarbeidet har gitt nyttig informasjon i behandlingen av flere av natursakene.

Komitéarbeidet ga direktoratene innsikt som er nyttig i vår rådgiverrolle i kapasitetsbyggingsprogrammet *World Heritage Leadership*. Tilstandsrapportene viser klart behovet for kompetansebygging og gode verktøy for forvaltning av verdensarvområdene, risikohåndtering, konsekvensutredninger med mer.

Ekspertene fra Riksantikvaren deltok blant annet i Unescos *Initiative on Heritage for Religious Interest*, der målet har vært å jobbe med prinsipper for vern av religiøs kulturarv i sammenheng med bærekraftig utvikling. Samhandling med lokalsamfunn har stått sentralt. Prinsippene skal videre integreres i lokale og nasjonale policyer.

Norsk innsats innen utvalgte tema

Nedenfor konkretiseres norsk innsats og erfaringer innen noen utvalgte tema knyttet til hovedprioriteringene og posisjoner.

Truet verdensarv

Per i dag er det 52 verdensarvområder på farelisten. Disse områdene er satt i et system som bidrar til at nødvendige tiltak, inkludert økte ressurser, fagekspertise og oppmerksomhet, blir iverksatt for å bevare verdensarvverdiene. Under komitéperioden ble fire områder tatt av farelisten, i hovedsak som resultat av styrket nasjonal forvaltning og styresett i samarbeid med det internasjonale samfunnet.

Gjennom hele komitéperioden var Norge tydelig på at komiteens aller viktigste oppgave var å sikre god forvaltning av eksisterende verdensarvområder, heller enn å nominere nye. Selv om andre komitéland også ytret lignende synspunkter, var det likevel stort fokus på innskriving av nye områder på verdensarvlisten. Av dagens 1154 verdensarvområder, har omkring 250 områder store

² <https://whc.unesco.org/en/partners/381>

forvaltningsutfordringer. Når utviklingen er så negativ at verdensarvverdiene blir sterkt svekket, kan komiteen, etter forslag fra verdensarvsenteret og rådgivende fagorganer, skrive området inn på listen over verdensarv i fare. Hvis landene ikke følger opp de nødvendige utbedringstiltakene vil verdiene forsvinne, og området skal bli fjernet fra verdensarvlisten. Dette skjedde én gang under Norges komitéperiode, da britiske *Liverpool – Maritime Mercantile City* i 2021 mistet verdensarvstatusen etter mange års modernisering av området som har ødelagt de historiske sporene.

Mange land viser stor motstand mot å få verdensarvområder farelistet, da de mener at det vil virke demotiverende og mot sin hensikt med tanke på nasjonal mobilisering og innsats. Under Norges periode ble komiteen presentert for 15 faglige anbefalinger om oppføring av områder på farelisten. Kun tre av disse ble ført opp på listen. Verdensarvområdet *Natural and Cultural Heritage of the Ohrid region*, var én av flere saker som Norge fulgte tett i komitéperioden. De involverte statspartene har gjennomført omfattende vei- og jernbaneutbygging, revet historiske bygg og erstattet disse med nye, med ødeleggelse av verdensarven som resultat. Etter stort diplomatisk press hindret de farelisting, slik mange andre land også gjorde for sine verdensarvområder.

Salonga National Park i den Demokratiske republikken Kongo er ett av verdensarvområdene som ble tatt av farelisten på grunn av stans i oljekonsesjoner og bedre forvaltning. Kongobassenget har vært et viktig satsingsområde for det norske bistandsmidlene og i vedtaket for *Salonga* ble den norske innsatsen fremhevet som viktig for den positive utviklingen i området.

Norge har gjennom sine innspill i behandlingen av sakene fremmet farelisten som et viktig virkemiddel for felles innsats for bevaring av verdensarvverdiene. Norge har videre bidratt med midler til verdensarvsenterets satsing for å endre den negative holdningen til farelisting. Det gjenstår mye arbeid for at farelistingsmekanismen skal fungere etter hensikten og bli mer effektiv. Norge har signalisert at *Costed Action Plans*, som tidfester og kostnadsberegner tiltak som kan bedre tilstanden i verdensarvområder, kan være et nyttig virkemiddel for å flagge behov for målrettet finansiering. Det gjenstår å se om den neste komiteen tar dette arbeidet videre.

Klima

Klimaendringer er en av de største truslene mot verdensarven. Samtidig bidrar verdensarven til å begrense klimaendringene. Det er særlig gjennom å bevare store sammenhengende arealer med intakte naturøkosystemer at verdensarvområdene spiller en viktig rolle. Tropisk skog i verdensarvområdene har enorm karbonlagringskapasitet og marine verdensarvområder er også avgjørende for å redusere klimaeffekter som økosystemer med blå karbon. Verdensarvområdene er også viktige som buffer mot effektene av klimaendringer og hjelper til med å forhindre naturkatastrofer som flom eller ras.

Verdensarvkonvensjonens klimapolicy fra 2007 er under oppdatering med mål om å veilede verdensarvområder, statsparter og komiteen for å beskytte verdensarven gjennom klimatilpasning og utslippsreduksjon, og samtidig bidra positivt til andre konvensjoner/multilaterale avtaler som Klimakonvensjonen, Paris-avtalen og Agenda 2030 for bærekraftig utvikling.

Under plenumsbehandlingen av klimapolicyen i 2021 ble viktige prinsipper utfordret. Australia stilte spørsmål ved om et verdensarvområde skal kunne skrives inn på farelisten dersom trusselen skyldes klimaendringer, med argumentasjon om at global oppvarming er utenfor en statsparts kontroll og at

dette vil ramme et stort antall verdensarvområder. Dette spørsmålet ble aktualisert ved forslaget om farelisting av *Great Barrier Reef* i Australia under samme komitemøte. En global lobbykampanje støttet av 12 komitémedlemmer ble igangsatt for å hindre farelisting. Norge mente at det var vitenskapelig og faglig grunnlag for å fareliste barriererevet. Retningslinjene er tydelige på at dersom verdiene trues, så skal verdensarvområdet skrives inn på fareliste uavhengig av type trussel. Konvensjonen er videre eksplisitt på det globale felles ansvaret landene har for å ta vare på verdensarven og farelistingsmekanismen er viktig for å igangsette tiltak. Norge fikk ikke gjennomslag for farelisting, men sørget for framskyndet rapporteringsfrist slik at ny vurdering av farelisting kan skje allerede på neste komitémøte (45COM).

Klimapolicyen skulle vedtas under generalforsamlingen i 2021. Omfattende innspill i forkant av statspartsmøtet førte imidlertid til at policyen kun ble tatt til etterretning. Policyen skal bearbeides videre før vedtak ved neste generalforsamling i 2023 (24GA). Norge avverget et vedtak som ville bidratt til at klima kan utelukkes som begrunnelse for farelisting. I det videre arbeidet med klimapolicyen blir det viktig at en ikke igjen åpner for diskusjoner om *hvorvidt* en kan fareliste med bakgrunn i klimatrusselen, men fokuserer på *hvordan* en kan igangsette tiltak gitt at ansvaret for klimaendringer ikke bare kan tillegges én statspart.

Bærekraftig utvikling

Verdensarvområdene er globale fellesgoder og viktige ressurser for å oppnå miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Økonomisk utvikling på bekostning av verdensarvverdiene preget behandlingen av både natur- og kultursaker gjennom hele komitéperioden. Presset for å modernisere konvensjonen med hensyn til å utnytte verdensarvområdene tiltok. Flere komitéland utfordret gjeldende politikk, som er tydelig på at bærekraftig utvikling aldri må gå på bekostning av verdensarvverdiene. Konvensjonen har også en tydelig *No-go policy* som sier at olje-, gass- og mineralleting og -utvinning og dambygging ikke er forenlig med verdensarvstatus.

Det aller største avviket fra regelverket, er *Selous Game Reserve* i Tanzania. Fra å være en varslet trussel i 2018, ble et vannkraftverk med en 1.250 km² stor dam inne i naturområdet bygget 2021. Tilrådingen fra rådgivende fagorgan var at området skulle tas av verdensarvlisten som følge av brudd på forpliktelsene om bevaring av verdensarvverdiene og de dokumenterte ødeleggelsene. I komiteen var det imidlertid flertall for at området skulle forbli på verdensarvlisten. Manglende konsekvenser ved brudd på forpliktelser kan bidra til at saken skaper presedens ved at flere land åpner for naturressursutvinning på bekostning av verdensarvverdiene.

Et stort utviklingsprosjekt i verdensarvområdet *Lamu Old Town* i Kenya medfører betydelig utviklingspress i regionen og vil ha ødeleggende konsekvenser økologiske prosesser i og omkring verdensarvområdet. Utbygging av infrastruktur som veier, flyplass, kullkraftverk, industrihavn, og resort har også konsekvenser for annen kulturarv og det nærliggende verdensarvområdet *Lake Turkana*. Gjennom nært samarbeid med sivilsamfunn- og lokalsamfunnsaktører, medvirket Norge til at det ble fattet et vedtak som ivaretok hensynet til både verdensarvområdet og lokalbefolkningen. Dette innebar integrering av tydelige krav til statsparten og involverte aktører om å kartlegge konsekvenser, unngå tiltak som truer verdensarven og styrke forvaltning.

Til tross for at Norge gikk mot alle forsøk på å svekke bærekraftsbegrepet, syntes manglende forståelse av verdensarvens bidrag til bærekraftig utvikling å tilta i løpet av komitéperioden. Denne tendensen ble videre bekreftet under generalforsamlingen i november 2021. Under gjennomgang av den strategiske handlingsplanen for implementering av konvensjonen (23GA 9), ble det igjen fattet et vedtak der bærekraftig utvikling og vern av verdensarv settes opp mot hverandre. Presset mot grunnleggende prinsipper under konvensjonen er svært bekymringsfullt. Med mindre tendensen snur under påtroppende komité, står konvensjonen i fare for å miste legitimitet som miljøkonvensjon, og med det vil også statusen til eksisterende verdensarvområder bli redusert med de følger det har for bevaringsarbeidet og ivaretagelse av det enkelte område.

Norge har videre fremhevet den etablerte policyen på mineralutvinning og damutbygging i verdensarvområder i saker hvor disse prinsippene har blitt utfordret, og har i løpet av komiteperioden jobbet for at selskaper skal forplikte seg til å ikke igangsette aktiviteter som kan skade verdensarvområder.

Konsekvensutredninger for verdensarv

Konsekvensutredninger (KU) er en forutsetning for å kunne avverge, gripe inn og bistå for å unngå igangsetting av tiltak som kan forringe verdensarvverdiene. I Norges komitéperiode var det et gjennomgående problem at store infrastrukturprosjekter blir igangsatt uten KU, selv om dette er nedfelt i konvensjonens retningslinjer. Kvaliteten på utredningene holder også ofte lav kvalitet til tross for veiledningsmateriell. Argumentasjon mot KU-prosesser innebar ofte kritikk av de rådgivende fagorganenes manglende regionale forståelse og at nasjonale eksperter har de beste forutsetningene om å kunne ta beslutninger for hva som bør tillates innenfor de enkelte verdensarvområdene. I tråd med norsk posisjon, jobbet delegasjonen for at endelig vedtak skulle inneholde krav om KU når det forelå planer for utbygging, ressursutvinning o.l., som kunne få konsekvenser for verdensarvområdets tilstand. Norge møtte ofte motstand på dette, men fikk i løpet av komitéperioden gjennomslag for å opprettholde krav om KU i flere saker. Uavhengig av komitémedlemskapet, støtter Norge kapasitetsbyggingsprogrammet *World Heritage Leadership Programme*, som blant annet inkluderer utvikling av en veileder for konsekvensutredninger for verdensarv. Dette arbeidet bidro til å styrke innsatsen innenfor arbeidet i komiteen med KU, samtidig som at erfaringene fra komiteen bidro til å informere utforming av veilederen.

Menneskerettigheter

Konvensjonen skal ivareta urfolk og lokalsamfunns rettigheter, men komiteen blir stadig presentert for saker hvor menneskerettigheter blir utfordret. Komiteen fjernet også ved flere anledninger henvisninger til menneskerettigheter, urfolk og lokalsamfunn, sivilsamfunnets deltakelse og likestilling. Dette utviklingen nådde et nytt nivå under komitémøtet i 2021, der naturområdet *Kaeng Krachan Forest Complex* i Thailand ble innskrevet til tross for at FNs høykommissær for menneskerettigheter hadde uttrykt alvorlige bekymringer om rettighetsbrudd. I plenumsdiskusjonen avviste møteleder Norges henstilling om å la spesialrapportøren få ordet før det ble fattet et vedtak i saken. Norge fikk heller ikke støtte for ønsket om å utsette saken to år slik at nødvendig dokumentasjon kunne legges fram før vedtak. Norge tok avstand fra beslutningen om innskrivning og ba om at dette ble protokollført. I etterkant av komitémøtet har flere statsparter og sivilt samfunn tatt til orde for at det er problematisk at komiteen kan fatte vedtak som ikke respekterer andre FN-organers fagekspertise og ansvarsområder.

Geografisk og tematisk mer representativ verdensarvliste

Verdensarvlisten er skjev med tanke på geografisk representativitet og det er langt flere kulturområder enn naturområder på lista. Dette er et erkjent problem, og statspartene har sluttet seg til globalstrategien som sier at statspartene skal jobbe for en mer representativ liste, og jobbe for bedre forvaltning av de eksisterende fremfor innskriving av nye verdensarvområder.³ Likevel så vi at forvaltning av eksisterende verdensarvområder påvirkes av en voksende verdensarvliste. I løpet av Norges komitéperiode ble det skrevet inn 82 nye verdensarvområder. Av disse var 66 kultur, 12 natur og fire kombinerte natur- og kulturarvsområder (mixed). Med dette fikk Europa 40 nye verdensarvområder, Asia- og Stillehavsregionen 24, Sør-Amerika og Karibia sju, de arabiske landene seks og de afrikanske landene fem. Ved utgangen av komitéperioden besto verdensarvlista av 1154 områder, og den geografiske og tematiske skjevfordelingen hadde økt. Gjennom perioden behandlet komiteen flere nominasjoner som kunne være problematiske både med hensyn til tema, etiske aspekter og vern. Slike nominasjoner ble i stor grad fremmet av europeiske land og innenfor kulturarv, en region og et temaområde som allerede er overrepresentert på verdensarvlisten.

Temaet *Sites of Memory* ble satt på agendaen allerede på midten av 1990-tallet og handler om kulturarv knyttet til slaveri, undertrykkelse, tortur, krig og konflikt. Gjennom å handle om en nasjons eller en folkegruppes historie, minner og opplevelser, kan slike verdensarvområder skape større splid enn å bidra til Unescos mål som fredsbygger og ødelegge for konvensjonen som globalt konsept og verktøy for vern. Temaet ble diskutert i sammenheng med den belgisk-franske nominasjonen *Funeral and Memorial Sites of the First World War (Western Front)* under komitémøtet i 2018. Etter flere ekspertmøter og rapporter, ble *Sites of Memory* igjen åpnet for debatt under komitémøtet i 2021, og Norge ledet en arbeidsgruppe med utfordrende diskusjoner. Til tross for at flere regioner og land har nominasjoner tilknyttet *Sites of Memory*, viste diskusjonene at temaet på mange måter var gått fra å være et europeisk til et afrikansk anliggende. Afrikaregionen har som mål at alle afrikanske land skal ha minst ett område på verdensarvlisten innen 2026. I denne sammenheng ansees *Sites of Memory* å være én av de viktigste veiene til målet.⁴ I diskusjonene på komitémøtet ble de tidligere faglige vurderingene avfeid som vestlige og eurosentriske, med krav om at det ble opprettet en arbeidsgruppe med mål om å fortsette refleksjonen rundt *Sites of Memory* som konsept.⁵ Sistnevnte ble opprettet høsten 2021 og avgir rapport i komitémøtet i 2022 (45COM). Fram til da og videre framover, vil arbeidet handle om å begrense dette temaets skadeomfang for konvensjonen.

Andre prosesser

Utover tilstandsrapporter og nominasjoner, jobbet Norge med flere overordnede oppgaver knyttet til økonomi og regelverk. Disse vil være bidrag til å skape systemendringer over tid.

Cost Sharing

Verdensarvfondet består av faste bidrag fra statspartene til fondet. Fordi fondet ikke er dimensjonert for det store antallet områder som er innskrevet på verdensarvlisten, har komiteen over lengre tid vært opptatt av å etablere mer langvarige løsninger for fondet og finansieringen av arbeidet under

³ <https://whc.unesco.org/en/globalstrategy/>

⁴ VIRTUAL MEETING ON SITES OF MEMORY AND THE WORLD HERITAGE CONVENTION IN AFRICA, 6 – 9 APRIL 2021. REPORT OF THE MEETING.

⁵ 44 COM 8

konvensjonen. Etter forslag fra Norge vedtok komiteen i 2019 *Cost Sharing*. Denne ordningen innebærer at land som fremmer nominasjoner til behandling, skal betale et frivillig bidrag til fondet som er øremerket bevaring av verdensarvområder. *Cost Sharing* er et vesentlig bidrag i arbeidet med å styrke eksisterende verdensarvområder i en situasjon der store midler heller går til behandlingen av nye nominasjoner.

Nominasjonsreform

Mellom komitémøtene ble det avholdt arbeidsgruppemøter for å forberede enkelte overordnede spørsmål til neste komitémøte. Ad hoc working group jobbet i Norges komitéperiode for å forbedre arbeidsprosesser som bedre vil oppfylle konvensjonens prinsipper og optimere bruken av verdensarvfondets midler. Utfordringene var blant annet knyttet til det faktum at komiteen i stadig større grad avvek fra rådgivende fagorganers anbefalinger ved fattig av vedtak. Under møtet i 2018 ble det bestemt at komiteen skulle jobbe videre med å reformere hele nominasjonsprosessen, hvilket har vært arbeidsgruppens oppgave i resten av komitéperioden.

Målet med nominasjonsreformen er å bidra til en mer balansert verdensarvliste og styrke troverdigheten. Reformarbeidet gjennomgår hele prosessen fra et land igangsetter nominasjonsarbeidet til endelig vedtak fattes av komiteen. Den nye ordningen legger til en obligatorisk, tidlig evaluering (Preliminary Assessment) av potensialet for å lykkes med en nominasjon før den formelle evalueringsprosessen; med andre ord en tofasert nominasjonsprosess. Under komitémøtet i 2021 ble nominasjonsreformen, inkludert Preliminary Assessment vedtatt. Videre ble det vedtatt at arbeidsgruppen fram til 45COM skal vurdere bærekraftige former for finansiering av nominasjonsreformen og Preliminary Assessment spesielt, og bærekraftig bruk av økonomiske og kunnskapsmessige ressurser generelt. Direktoratenes ubrukte reisemidler i forbindelse med avlyste komitémøter grunnet pandemien, ble overført til Unesco for å sikre en god oppstart av Preliminary Assessment.

Regelverksarbeid

Declaration of principles to promote international solidarity and cooperation to preserve World Heritage ble godkjent av generalforsamlingen i november 2021. Deklarasjonen er et resultat av bilateral dialog gjennom hele komitéperioden og utarbeiding av tekst arbeidsgruppemøter i 2021. Norge, ved Ole Sjøe Eriksen fra Riksantikvaren, var sekretær for arbeidet. Deklarasjonen har klare sammenhenger med arbeidet med nominasjonsreformen, og springer ut av behovet for at komitémedlemmer så vel som konvensjonens andre interessenter, agerer etter en felles etisk linje. Utarbeidelsen av dokumentet krevde mange diskusjoner, og måtte være juridisk ikke-bindende for at visse statsparter skulle godta det. Norges håp er at deklarasjonen kan bidra til at komitémedlemmer i større grad handler innenfor konvensjonens prinsipper.

Konvensjonens operasjonelle retningslinjer blir revidert på annethvert komitémøte og Norge deltok aktivt i dette arbeidet. I 2021 ble *Preliminary Assessment* tatt inn i retningslinjene. Dette er viktig for den videre gjennomføringen av nominasjonsreformen generelt og framtidig behandling av nominasjoner spesielt. Redigeringen i 2019 sikret at prinsipper fra rettighetsbasert tilnærming ble integrert. Dette er viktig i sammenheng med urfolks rettigheter og likestilling, og ivaretar med det et viktig medvirkningsprinsipp.

Kommunikasjon

Departementet og direktoratene publiserte pressemeldinger i sammenheng med kandideringen og komitémøtene. Gjennom komitéperioden ble Norges arbeid dekket både nasjonalt og internasjonalt gjennom tv, radio, aviser og sosiale medier. Saker som fikk særlig oppmerksomhet var nominasjoner til verdensarvlisten, verdensarvområder i fare og klimaendringer som trussel mot verdensarven. Norske mediers oppmerksomhet rundt verdensarv økte under komitéperioden. Internasjonale medier dekket i større grad diskusjonene som foregikk i sammenheng med komitémøtene. Medieoppslag internasjonalt bidro til å underbygge Norge sin rolle som en aktiv faglig bidragsyter og til positivt omdømme av Norge som medlem av verdensarvkomiteen. Norges arbeid gjennom økt bistand til verdensarvfondet fikk stor oppmerksomhet gjennom Unescos nettsider. Se oversikt over medieomtale i vedlegg 2.

Hva oppnådde Norge?

I løpet av komitéperioden har verdensarvkonvesjonens troverdighet blitt ytterligere utfordret. Det er i stadig mindre grad fageksperter som utgjør komiteen og det vises manglende respekt for regelverk. Nasjonale hensyn og politikk har også gjort at det globale ansvaret for ivaretagelse av verdensarvområder har blitt mindre tydelig. Det ble tatt lite hensyn til tidligere komiteers beslutninger og mange komitéland hadde forhandlet saker før de ble åpnet for behandling i plenum. Posisjonen til Unescos rådgivende fagorganer og verdensarvsenteret ble svekket i disse fire årene. For å sikre at verdensarvkomiteens beslutninger er i tråd med grunnleggende prinsipper for FN og Unesco, vil det være nødvendig med dyptgripende endringer på systemnivå.

Under disse betingelsene var det utfordrende å få gjennomslag for norske posisjoner og hovedprioriteringer. Norge var likevel en faglig aktiv bidragsyter. Norge hadde innflytelse og påvirkning på viktige policyområder og enkeltsaker. Ved å være konsistente, ble Norge sett på som et forutsigbart og pålitelig komitémedlem med faglig tyngde av observatører og samarbeidspartnere.

For en statspart kan det være utfordrende for bilateralt samarbeid og omdømme å stå alene i internasjonale forhandlinger, spesielt når konsensusbaserte vedtak er et omforent mål. Erfaringene fra Norges periode i komiteen er likevel at det å holde fast på posisjoner basert på grundig faglig argumentasjon, ikke gir fare for omdømmetap eller varig skade på bilateralt samarbeid.

Medlemskapet i verdensarvkomiteen har vært en unik mulighet for Norge å bidra konstruktivt på den globale agendaen i skjæringspunktet mellom klima- og miljøpolitikk og bærekraftig utvikling.

Utvalg av resultater i komitéperioden:

- Norge styrket Unescos arbeid med truet verdensarv. Den økonomiske bistanden til verdensarv i den afrikanske regionen har vært særlig viktig der midlene allerede har medvirket til at ett naturområde er tatt av farelisten.
- Norge bidro, som faglig aktivt komitémedlem, til bedre faglig funderte vedtak om forvaltningen av mange verdensarvområder.
- Norge bidro til innskriving viktige natur- og kulturarvområder på verdensarvlisten, med vedtak som stiller krav til oppfølging for å sikre forvaltningen av verdensarvverdiene.
- Norge hadde en ledende rolle i utforming av nominasjonsreformen og bidro til at tidlig vurdering av potensialet for verdensarv (*Preliminary Assessment*) nå er et krav.

- Norge utviklet og fikk gjennomslag for prinsippet om frivillige bidrag til verdensarvfondet fra land som fremmer nominasjoner (*Cost Sharing*).
- Norge utarbeidet og fikk vedtatt etiske retningslinjer for arbeidet med verdensarvkonvensjonen.
- Norge avverget vedtak som ville ha bidratt til at trusselen fra klimaendring kan utelukkes som begrunnelse for farelisting. Dette ville ha svekket global mobilisering for bevaring av verdensarv.
- Norge ble av observatører og samarbeidspartnere sett på som et forutsigbart og pålitelig komitémedlem med faglig tyngde.

3: Anbefalinger om videre innsats

Erfaringene fra komitéperioden bør vektlegges når vi prioriterer fremover. Anbefalingene tar også utgangspunkt i *Meld. St. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold*. Meldingen legger grunnlaget for verdensarvpolitikken og viderefører ambisjonen om at verdensarven skal være fyrtårn for beste forvaltning av natur- og kulturarv.

Internasjonalt

Videreføre internasjonalt arbeid

Norge bør videreføre det internasjonale arbeidet med konvensjonen. Gjennom komitéarbeidet har Norge bygget kompetanse og engasjement som har styrket forutsetningene for å bidra til å oppfylle konvensjonens forpliktelser. Norges aktive bidrag i komitéperioden og involvering i ulike strategi- og policyprosesser er verdsatt av Unesco og andre statsparter, og har skapt en god plattform for videre norsk innsats. Norge bør holde seg oppdatert på aktuelle problemstillinger og saker under verdensarvkonvensjonen, følge verdensarvkomiteens arbeid gjennom deltakelse på statsparts- og komitémøter og bruke kompetanse og nettverk for å påvirke beslutningene. Norge kan videre bidra til kunnskapsoverføring til andre komitémedlemmer.

Policy- og regelverksutvikling

Norges innsats bør videre rettes mot arbeidsgruppen knyttet til nominasjonsreformen. Det vil også være viktig å følge arbeidet med *Sites of Memory* og policyarbeid spesielt knyttet til klima og bærekraft. Norge bør også bidra i regelverksarbeid som gir gode, varige rammer for implementering av konvensjonen.

Vedtak som fattes innenfor verdensarvkonvensjonen, må baseres på vitenskapelig og faglig grunnlag. Etter fire år i komiteen har Norge et erfaringsgrunnlag som gjør at vi kan bidra konstruktivt i diskusjoner om hvorvidt dagens system er rustet til å beskytte verdensarvområdene på best mulig måte. Dette kan innebære diskusjoner om behov for å justere valgordningen, kandideringsprosessen og komiteens mandat. Verdensarvkonvensjonens forhold til andre deler av FN-systemet bør også vektlegges i denne sammenhengen.

Nasjonalt

Erfaring og kunnskap som Norge høstet i komitéarbeidet har også overføringsverdi til videre gjennomføring av gjeldende nasjonal verdensarvpolitikk.

Nye verdensarvnominasjoner

Norge bør sørge for fortsatt god og styrket forvaltning og vern av eksisterende norske verdensarvområder før nye blir nominert. I en tid hvor viktige mekanismer under konvensjonen er under press på grunn av ressursmangel, er det riktig at Norge er avventende med mindre det foreligger internasjonale gapanalyser som konkret etterspør nominasjoner under gitte tema. Nye nominasjoner trekker ressurser fra Unesco-systemet som bør brukes til å følge opp eksisterende verdensarvområder.

Tentativ liste

I komitéarbeidet har Norge vært tydelige på viktigheten av å stanse faglig svake ideer om framtidige nominasjoner før det bygges et engasjement rundt saken som gjør det vanskelig å snu. Nasjonale prosesser rundt oppføring av områder på tentativ liste bør være særlig grundige. Prosessene bør også sees i sammenheng med nordiske prosesser og samarbeid, og kanskje utgjøre en mulighet for å revitalisere og styrke det nordiske samarbeidet.

Bærekraft, klima og naturmangfold

Komitéarbeidet har tydeliggjort at verdensarvkonvensjonen kan bidra inn i arbeidet med å nå bærekraftsmål, klimamål og stanse tap av naturmangfold. Nasjonal verdensarvoppfølging bør være bevisst dette og tydelig kommunisere forventninger og krav om konkret innhold på disse temaene for hvert av de åtte verdensarvområdene. For eventuelt nye verdensarvområder må konkrete bidrag være en forutsetning.

Synergier mellom konvensjoner

I Norge er ansvaret for konvensjonene lagt til ulike departementer. Norge bør søke å styrke et mer helhetlig arbeid mellom konvensjonene. Direktoratenes råd er at departementene øker innsatsen for å styrke samarbeidet.

Respekt for regelverk

I en tid hvor konvensjonens formål om felles innsats for bevaring av felles verdier utfordres, er det av stor betydning at Norge gjennom nasjonal oppfølging viser at beslutninger som svekker verdensarvverdiene gjør at verdensarvområdet kan havne på farelisten, eller i siste instans miste verdensarvstatusen. Det bør vurderes hvordan konvensjonen med tilhørende retningslinjer bør innarbeides i nasjonal lovgivning (plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, ny kulturmiljølov o.a.). I den grad regelverk og policyer under konvensjonen går ut over hva gjeldende nasjonal lov og nasjonalt regelverk hjemler av ansvar og plikter, må det finnes løsninger som sikrer at konvensjonens retningslinjer (*Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*) ikke brytes. Arbeidet med håndheving av varslingsrutiner og veiledning om verdensarv som integrert konsekvensutredningstema i nasjonalt regelverk, bør videreutvikles.

Kompetanse og bevissthet

Komitéarbeidet har tydeliggjort at vellykket verdensarvforvaltning forutsetter at formål og forpliktelser er kommunisert, forankret og forstått i alle sektorer og blant alle aktører. Nasjonalt har komitéperioden gitt verdensarv større synlighet. Innsats for kompetansebygging og samarbeid må videreføres og ha forankring i det interdepartementale verdensarvutvalget. Norges tid i komiteen har bidratt til at kunnskapen fra dette arbeidet har gitt overføringsverdi til vårt nasjonale arbeid og styrket vårt grunnlag for forvaltning av verdensarven i Norge. En bør vurdere hvordan utvalget kan brukes til god tversektoriell forvaltning og til at sektorene skal oppfylle sitt ansvar.

Verdensarvområdene engasjert i internasjonal aktivitet.

Verdensarvområdene i Norge bør oppfordres til å holde seg orientert om internasjonale problemstillinger og prosjekter, og delta i internasjonalt samarbeid der det er formålstjenlig. Vedtaket om nullutslipp fra turistskip og ferjer i verdensarvfjordene er et eksempel på hvordan ett verdensområde kan inspirere til handling. Slike initiativer kan gi store ringvirkninger både nasjonalt og internasjonalt. Verdensarvkoordinatorene innehar viktig kompetanse og nettverk som er viktig i denne sammenhengen. *Site Manager Forum* er en viktig møteplass og det anbefales at verdensarvkoordinatorene deltar.

Vedlegg 1

I Norges periode hadde komiteen følgende sammensetning:

2017- 2019

Angola, Australia, Aserbajdsjan, Bahrain, Bosnia-Hercegovina, Brasil, Burkina Faso, Kina, Cuba, Guatemala, Ungarn, Indonesia, Kuwait, Kirgisistan, Norge, Saint Kitts og Nevis, Spania, Tunisia, Uganda, Den forente republikk Tanzania og Zimbabwe.

2019 – 2021

Australia, Bahrain, Bosnia-Hercegovina, Brasil, Kina, Egypt, Etiopia, Guatemala, Ungarn, Kirgisistan, Mali, Nigeria, Norge, Oman, Russland, Saint Kitts og Nevis, Saudi-Arabia, Sør-Afrika, Spania, Thailand og Uganda.

Det ble avholdt tre komitémøter under Norges periode i komiteen:

42COM: Manama, Bahrain 24. juni – 4. juli 2018

Chair: H.E Sheikha Haya Rashed Al Khalifa (Bahrain)

Rapportør: Anna E. Zeichner (Ungarn)

Vice-chair: Aserbajdsjan, Brasil, Kina, Spania, Zimbabwe

Nettside: <https://whc.unesco.org/en/sessions/42COM>

Norges delegasjon:

Jørn Holme, riksantikvar, Riksantikvaren
Berit Lein, fagdirektør, Miljødirektoratet,
Jostein Løvdal, avdelingsleder, Riksantikvaren,
Hilde Løveid Varvin, seksjonsleder, Riksantikvaren,
Beate Strøm, seniorrådgiver, koordinator, Riksantikvaren,
Ole Søre Eriksen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Trond Taugbøl, fagdirektør, Riksantikvaren,
Elin Dalen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Gaute Sønstebo, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Eva Hauge Fontaine, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Ingunn Kvisterøy, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Siri Kloster, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Irene Lindblad, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Kristin Karlsen, rådgiver, Norges faste delegasjon til OECD og UNESCO.

43COM: Baku, Aserbajdsjan, 30. juni – 10. juli 2019

Chair: H.E. Mr. Abulfas Garayev (Aserbajdsjan)

Rapportør: Ms. Mahani Taylor (Australia)

Vice-chair: Brasil, Burkina Faso, Indonesia, Norge, Tunisia

Nettside: <https://whc.unesco.org/en/sessions/43COM>

Norges delegasjon:

Hanna Kosonen Geiran, riksantikvar, Riksantikvaren,
Berit Lein, fagdirektør, Miljødirektoratet,
Hilde Løveid Varvin, seksjonsleder, Riksantikvaren,
Per Egil Selvaag, ambassadør, Norges faste delegasjon til OECD og UNESCO,
Beate Strøm, seniorrådgiver, koordinator, Riksantikvaren,
Ole Sjøe Eriksen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Trond Taugbøl, fagdirektør, Riksantikvaren,
Elin Dalen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Gaute Sønstebø, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Eva Hauge Fontaine, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Siri Kloster, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Irene Lindblad, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Kristin Karlsen, rådgiver, Norges faste delegasjon til OECD og UNESCO.

Extended 44COM: Fuzhou (China)/Online meeting, 16. - 31. juli 2021

Chair: H.E. Mr. Tian Xuejun (Kina)

Rapportør: Miray Hasaltun Wosinski (Bahrain)

Vice-chair: Bahrain, Brasil, Ungarn, Spania, Uganda

Nettside: <https://whc.unesco.org/en/sessions/44COM>

Norges delegasjon:

Hanna Kosonen Geiran, riksantikvar, Riksantikvaren,
Berit Lein, fagdirektør, Miljødirektoratet,
Jostein Løvdal, seksjonsleder, Riksantikvaren,
Beate Strøm, seniorrådgiver, koordinator, Riksantikvaren,
Ole Sjøe Eriksen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Elin Dalen, seniorrådgiver, Riksantikvaren,
Gaute Sønstebø, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Eva Hauge Fontaine, seniorrådgiver, Miljødirektoratet,
Siri Kloster, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Aleksandra Petie Einen, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Irene Lindblad, seniorrådgiver, Klima- og miljødepartementet,
Kristin Karlsen, rådgiver, Norges faste delegasjon til OECD og UNESCO.

Vedlegg 2

Presseoppslag knyttet til Norge i verdensarvkomiteen 2017-2021

Nedenfor er en oversikt over presseoppslag (aviser, tv, radio, sosiale medier) som har vært i tilknytning til Norges periode i verdensarvkomiteen. Oversikten er ikke fullstendig, men gir et bilde av hvilke temaer som har fått mest oppmerksomhet og i hvilke kanaler/plattformer.

Verdensarv i norske medier - Retriever

Verdensarven har de siste årene fått en større plass i den norske offentligheten. Økningen er knyttet til verdensarv generelt. Riksantikvaren har gjort et enkelt søk på Retriever, som viser en merkbar oppgang i medieinteressen knyttet til verdensarv.

Et retrieversøk basert på søkeordene "verdensarv" og "riksantikvar", der en sammenlikner femårsperioden 2012 (1. januar) - 2017 (1. januar) med femårsperioden med komitémedlemskap fra 2017 (1. januar) - 2022 (1. januar), viser at antall presseoppslag de siste fem årene nær har doblet seg. Søket er definert slik at artiklene som vises *skal* inneholde de aktuelle søkeordene.

Før komitémedlemskapet:

2012: 95

2013: 59

2014: 79

2015: 161

2016: 106

Under komitémedlemskapet:

2017: 146

2018: 155

2019: 231

2020: 159

2021: 140

Selv om søkeresultatet ikke kan knyttes direkte til Norge sin deltakelse i komiteen, viser totalsummen en økning i antall presseoppslag knyttet direkte til søkeordene "riksantikvar" og "verdensarv", med 500 treff i perioden 2012-2016, og 831 treff i perioden 2017-2022.

Informasjonsarbeid - Pressemeldinger, nettsaker og SoMe

Riksantikvaren har under hele perioden vært proaktiv i sitt informasjonsarbeid og produsert eget innhold for å fremme Norges innsats og arbeid i komiteen. Det har blitt skrevet pressemeldinger i forbindelse med innskrivninger og vedtak, det er gjort innsalg til nasjonale, regionale og lokale medier, og arbeidet med verdensarv er oppsummeres på [egne sider underlagt Riksantikvaren sin nettside](#). I forbindelse med komitémøtene har det også blitt produsert kampanjemateriell på sosiale medier med aktuell informasjon knyttet til møtet, eksempelvis i form av bildeserier av nye innskrivninger.

Utvalg av pressesaker:

2017:

[Norge blir med på å passe verdensarven – NRK Kultur og underholdning](#)

2018:

[Å kjempe for «OUV-ene»: intervju med Beate Strøm om Norges arbeid i verdensarvkomiteen | Viking \(uio.no\)](#)

[Klassekampen | Når verdensarv blir politikk](#)

[Capacity building, the key to better conservation of World Heritage sites | ICCROM](#)

[Cultura del paesaggio e profitto economico: valori e criticità nellcandidatura delle Colline del Prosecco a Patrimonio Mondiale dell’Umanità - Veroneaeconomia.it](#)

2019:

[Umistelig arv - Riksantikvaren](#)

[26. august 2019 - Holm - NRK Radio](#)

2020:

[Himmel og hav, skal oppdrettsanlegget ligge midt i verdensarven? \(aftenposten.no\)](#)

2021:

[17. juli 2021 - Urix på lørdag - NRK Radio](#)

[26. juli 2021 - NRK Radio](#)

[Studio 2 - Studio 2 - P2 - NRK Radio](#)

[Riksantikvar Hanna Geiran: Skulle til Kina, endte på Helsefyr \(nab.no\)](#)

[Nye navn på Unescos verdensarvliste | arkitektnytt.no](#)

[Norge havnet i politisk drama rundt Great Barrier Reef: – Nesten ikke farger igjen, sier dykker \(aftenposten.no\)](#)

[Liverpool er fratatt verdensarvstatusen \(transitmag.no\)](#)

[Verdensarv for alle? | Aftenposten Innsikt](#)

[Secret ballot will decide if Liverpool is stripped of World Heritage Status - Liverpool Echo](#)

[Unesco strips Liverpool of its world heritage status | Liverpool | The Guardian](#)

[World Heritage Committee agrees not to place Great Barrier Reef on 'in danger' list | Great Barrier Reef | The Guardian](#)

[UNESCO World Heritage Committee tramples on human rights - IWGIA - International Work Group for Indigenous Affairs](#)

[El Paisaje de la Luz: Madrid entra en la lista del Patrimonio Mundial | Cultura | EL PAÍS](#)

[12 av 16 truede verdensarv-steder ligger i Afrika – NRK Urix – Utenriksnyheter og -dokumentarer](#)

['Low point' in world heritage committee history as politics 'tramples' human rights of the Karen people | Great Barrier Reef | The Guardian](#)

[Australia accused of trying to block Unesco process that could put Great Barrier Reef in danger list | Great Barrier Reef | The Guardian](#)